

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Комісарова Л.О.,

канд. пед. наук, доцент, заступник директора департаменту освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації – начальник управління професійної (професійно-технічної), вищої освіти, науки та кадрового забезпечення м. Миколаїв, Україна

Сучасне суспільство характеризується стрімким розвитком бізнесу, зростанням конкуренції, прискоренням темпів науково-технічного прогресу, зміною ролі людських ресурсів, що у свою чергу ставить виклик державі у підготовці висококваліфікованих робітників. А найбільшу відповідальність держава покладає на професійно-технічні училища, які є першою сходинкою до здобуття робітником професії, яка дасть змогу у підвищенні кваліфікації.

Професійно-технічна освіта - складова системи освіти України, що є комплексом педагогічних і організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури. Здобувається у професійно-технічних навчальних закладах.

Професійно-технічна освіта забезпечує здобуття громадянами професії відповідно до їх покликань, інтересів, здібностей, а також допрофесійну підготовку, перепідготовку, підвищення їх кваліфікації [1].

Професійно-технічна освіта України в сучасних умовах має своє кредо: інтеграція науки і практики, тому що висококваліфіковані робітничі кадри є основою стабільної економіки держави.

Важливо, що завдяки розвитку інклюзивної освіти у професійно-технічних навчальних закладах створюються умови для навчання людей з особливими освітніми потребами. Приміром, майже 4 100 осіб з інвалідністю у 2019 році

отримали достатньо ресурсів та інструментів для навчання у закладах професійної освіти [2].

Оптимальна інтегрованість ПТО в існуючий соціально-економічний простір та сучасну модель регіонального ринку праці є головною передумовою й важливим засобом забезпечення її ефективного функціонування відповідно до загальнонаціональних інтересів держави та інтересів різних соціально-економічних верств населення.

В умовах трансформаційних перетворень соціально-економічні зрушення в системі "професійно-технічна освіта – регіональний ринок праці" повинні оцінюватись з точки зору необхідності попередження можливих дисбалансів, зокрема невідповідності обсягів і структури професійно-кваліфікованої підготовки кадрів з молодших вікових груп населення реальним потребам ринку праці; низького рівня залученості молоді до продуктивної зайнятості, їх невисокої конкурентоспроможності порівняно із суб'єктами ринку праці старших вікових груп; невідповідності територіально-галузевої структури зайнятості вимогам сучасних структурних трансформацій.

Цю мережу доцільно організовувати таким чином, щоб без ускладнень були можливими перехід від одного виду до іншого і доступ до послідовних стадій та різних ступенів навчання з тим, щоб будь-яка особа могла досягти найвищого рівня навчання відповідно до своїх здібностей і нахилів.

Якщо умови країни не дають можливості створювати повну мережу в національному масштабі, то ця країна має вивчити можливості співробітництва з сусідніми державами для створення загальної мережі або одного чи кількох загальних навчальних закладів.

З іншого боку, не можна ігнорувати і зворотний зв'язок між цими процесами, насамперед той факт, що стан ПТО, ринку праці, територіальні та професійно-кваліфікаційні характеристики зайнятої робочої сили значною мірою визначають ефективність і напрями структурної трансформації економіки.

У суспільстві формується розуміння того, що без підготовки вітчизняного висококваліфікованого виробника, без реальної турботи про систему ПТО неможливо відродити економіку регіону, України.

Наукові розробки управління професійно-технічною освітою та особливості впливу регіонального ринку праці на її реформування напряму стосуються проблем інтеграції регіональних та локальних ринків праці, зокрема таких, як: загальнодержавна цілісність та інтенсифікація міжрегіональних зв'язків у соціально-трудовах відносинах, відповідність зрушень у межах регіональних ринків праці загальнонаціональним структурно-динамічним зрушенням, усунення нерівності соціально-економічного розвитку регіонів України та регіональних ринків праці [5].

Отже, у плані теоретичного обґрунтування ключовим моментом є фіксація принципового, методологічного характеру положення про те, що трансформаційні процеси у сфері ПТО мають відбуватись таким чином, щоб максимально забезпечувати весь комплекс структурних зрушень в економіці регіону [3].

З точки зору обґрунтування логіки дослідження, позначені вище зв'язки між процесами суспільних перетворень, з одного боку, і трансформаційних перетворень у сфері ПТО, - з другого, дозволяють визначити таку методологічну схему комплексного аналізу проблеми побудови моделі управління ПТО регіону:

- аналіз сучасного стану соціально-економічної сфери у розрізі основних напрямів структурних перетворень;
- аналіз закономірних зрушень за цими напрямками і побудова узагальненої теоретичної моделі управління ПТО регіону;
- формування вимог до критеріїв побудови моделі управління ПТО регіону, яка має бути зорієнтована на максимально ефективно обслуговування ринку праці;
- оцінка існуючого стану ПТО та сфери зайнятості населення, ринку праці;
- дослідження трансформаційних перетворень у сфері зайнятості, ринку праці, які мають сформулювати модель ПТО, що відповідає критеріальним вимогам;
- визначення та обґрунтування етапів трансформаційних зрушень у системі ПТО з оцінкою їх впливу на ринок праці;
- опрацювання (для кожного з етапів) практичних методів здійснення перетворень у системі управління ПТО, адекватних соціально-економічному середовищу та вимогам ринку праці [6].

Таким чином, за будь-яких умов в основі побудови моделі дослідження трансформаційних процесів ринку праці, як і моделі ПТО, лежить аналіз сучасного стану соціально-економічної сфери у розрізі основних напрямів структурних перетворень.

Проте, на нашу думку, щодо ринку праці не варто проводити розмежування структурних реформ щодо їх вузького й широкого розуміння. Зокрема, щодо зрушень на ринку праці, освітянська сфера має значення не менше (а часом і більше), ніж інші напрями структурних реформ.

Приміром, з точки зору збалансованості попиту і пропозиції на ринку праці якісні характеристики робочої сили, що обов'язково включають рівень освіти працівників (у тому числі навчання, перенавчання, підвищення кваліфікації, наявність другої освіти тощо) в умовах переходу до інноваційної моделі розвитку мають, поза сумнівами, першочергове значення для підвищення життєвого рівня населення.

Іншим важливим принципом, який певною мірою впливає з першого, є посилення мобільності робочої сили, при тому всіх її форм – територіальної, галузевої, професійної, соціальної, внаслідок цього відбуваються інтенсивні переміщення робочої сили як на зовнішньому ринку праці, так і на внутрішньому.

На нашу думку, регулювання системи регіональної ПТО має враховувати сегментацію ринку праці, для того щоб набути адресного, цілеспрямованого характеру.

В основу має бути покладено модель управління ПТО, ключовими елементами якої є підготовка працівників до ринкової організації праці: конкуренція на ринку праці, заробітна плата як ціна послуг праці, трудова мобільність, рівень безробіття. Саме за цими параметрами здійснюється, з одного боку, саморегулювання ринку праці, а з другого – відбувається адаптація системи регіональної ПТО до потреб ринку праці.

На рис. 1 показано мережу професійно-технічних навчальних закладів Миколаївської області за професійним спрямуванням.

Рис. 1. Мережа професійно-технічних закладів освіти Миколаївської області.

Пріоритетними напрямками реформування регіональної ПТО є підвищення якості та конкурентоспроможності підготовленої робочої сили [5].

Сьогодні в освітній комплекс регіону (школа – професійне аграрне училище – аграрний коледж – аграрний університет) входять не тільки освітні заклади різних рівнів професійної освіти, а й суміжні організації і підприємства – соціальні партнери, які беруть участь у навчально-виховному процесі. Серед соціальних партнерів не тільки органи влади (обласне управління освіти і науки, сільського господарства і продовольства, праці і соціального захисту, юстиції, внутрішніх справ, екології) а й агрофірма "Зоря", маслозавод "Рудь", "Житомироблагроліс", "Житомирхміль" та інші.

Список використаних джерел:

1. Вакарчук І. Сучасні тенденції розвитку професійно-технічної освіти: пріоритети та завдання // Освіта України. – № 63–64. – 22 серпня 2008 р. – с. 4.
2. Інновації у системі професійно-технічної освіти України / Укр.-канад. Проект «Децентралізація упр. навчанням в Україні»; уклад. Щербак О.І. – К., 2008. – ВЦ «Просвіта». – 40 с.
3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти України // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 3. – С. 3.
4. Лук'яненко Г. І. Проблеми розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління / Г. І. Лук'яненко // Таврійський вісник освіти. – 2011. – № 1. – С.65-74.
5. Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації / Упор. Г.О.Андрощук, М.М.Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – С. 104.
6. Ничкало Н. Г. Ринок праці і проблеми модернізації підготовки кваліфікованих робітників // Професійно-технічна освіта. – 2004. – № 1. – С. 4- 9.